

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Кваліфікаційна робота магістра

**з теми: «НАРОДНА РУХЛИВА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ПОЧАТКОВИХ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ»**

Виконала: zobувачка II курсу,
групи DO1-M23
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Осаулко Лілія Григорівна

Керівник: **Пукас І.Л.**,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: **Швець О.В.**,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР У ВИХОВАННІ ПОЧАТКОВИХ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
1.1 Проблема формування початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку	7
1.2 Виховний потенціал народних рухливих ігор в українській культурі	21
1.3 Особливості народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку	27
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ПОЧАТКОВИХ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	36
2.1 Програма виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор	36
2.2 Методика дослідження рівня початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку	48
2.3 Експериментальна робота з вивчення ефективності використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	51
2.4 Рекомендації для педагогів та батьків щодо використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку	57
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

У сучасних умовах, коли Україна переживає значні соціально-політичні виклики, виникає потреба у формуванні в молодого покоління таких якостей, як любов до Батьківщини, гордість за її культурні надбання та готовність захищати її інтереси. Патріотичне виховання починається з раннього дитинства, коли закладаються основи ціннісного ставлення до рідної землі, народу та його традицій.

Оскільки старший дошкільний вік є сенситивним періодом для формування базових морально-етичних почуттів, включно з патріотичними. У цей період дитина активно засвоює соціальні норми, традиції та цінності, що стають основою її майбутньої громадянської свідомості. Важливо, щоб процес виховання був побудований на зрозумілих і цікавих для дитини формах. Саме тому народні рухливі ігри, як частина національної культури, є універсальним засобом розвитку дитини. Вони сприяють не лише фізичному вдосконаленню, але й формуванню моральних, естетичних та емоційних якостей. Ці ігри передають мудрість поколінь, зберігають зв'язок із традиціями, пробуджують любов до рідної культури.

Аналіз сучасної педагогічної практики показує, що народні рухливі ігри використовуються обмежено або фрагментарно. Часто вони замінюються універсальними іграми, що не несуть національного змісту. Це знижує ефективність патріотичного виховання у дошкільному віці. Використання народних ігор дозволяє глибше інтегрувати дітей у національну культуру. Це сприяє формуванню у них почуття гордості за свою країну та її спадщину. В умовах глобалізації та культурної уніфікації надзвичайно важливо зберігати національну ідентичність.

Патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів освітньої політики України. Це закріплено у низці нормативно-правових документів, зокрема в Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державному стандарті дошкільної освіти. Проте реалізація цього завдання

потребує сучасних методичних підходів, одним із яких є використання народних рухливих ігор. Сучасна педагогіка потребує інтегративних підходів, що поєднують фізичне, емоційне та духовне виховання. Народні рухливі ігри є ефективним інструментом для реалізації цієї інтеграції, сприяючи одночасно фізичному розвитку дитини та її морально-патріотичному вихованню.

У Базовому компоненті дошкільної освіти за нової редакції 2021 року, національно-патріотичне виховання розкривається в освітні лінії «Дитина в соціумі» [3], а також у методичних рекомендаціях до Базового компоненту дошкільної освіти нової редакції. У всіх чинних освітніх програмах формування початкових патріотичних почуттів відбувається через усвідомлення «Я» дитини в навколишньому національно-громадському середовищі. Така чинна освітня програма як «Україна – моя Батьківщина», є спрямованою на освітньо-виховне впровадження національно – патріотичного виховання. Проблемою формування у старших дошкільників початкових патріотичних почуттів займалися такі дослідники як: Т. Анікіна, Л. Артемова, І. Бех, А. Бійчук, Г. Богуш, Г. Ващенко, Н. Гавриш, Б. Грінченко, А. Дістервег, Я.А. Коменський, О. Кононко, В. Кучинська, А. Макаренко, Т. Михайленко, Т. Поніманська, Є. Приступи, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський.

Одним із найефективніших засобів формування майбутнього громадянина-патріота вважаються народні рухливі ігри, під час яких закладаються основи патріотичних почуттів. Сучасні педагоги, психологи та соціологи часто досліджують вплив цих ігор на формування початкових патріотичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку.

Враховуючи вищезазначене, дослідження ролі народних рухливих ігор у вихованні патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку є актуальним і відповідає потребам сучасної дошкільної освіти в Україні. Саме тому, актуальність проблеми, її наукове та практичне значення, недостатня розробленість у теорії та практиці дошкільної освіти визначили тему

кваліфікаційної роботи: **«Народна рухлива гра як засіб виховання у дітей старшого дошкільного віку початкових патріотичних почуттів».**

Об'єкт дослідження: процес виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: використання народних рухливих ігор як засобу виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання народних рухливих ігор у процесі виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. З'ясувати теоретичні задади використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.
2. Теоретично обґрунтувати та розробити програму виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор.
3. Експериментально перевірити ефективність використання народних рухливих ігор у процесі виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.
4. Запропонувати рекомендації для педагогів та батьків щодо використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз літератури, узагальнення, порівняння); емпіричні (спостереження, анкетування, бесіди); експериментальні (діагностика, педагогічний експеримент); методи математичної обробки даних (аналіз результатів).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні програми виховання патріотичних почуттів у дітей старшого

дошкільного віку засобами народних рухливих ігор в освітній процес закладу дошкільної освіти №16 «Вишиванка» Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик дошкільної освіти та доповідалися на конференціях та семінарах різних рівнів.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 1 науковій публікації.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи 68 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 63 сторінках.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційному дослідженні подано теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор, що полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці програми виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор.

Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки відповідно до поставлених завдань дослідження:

1. З'ясовано теоретичні засади використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Патріотичне виховання в цей період є основою для формування цілісного уявлення про свою національну приналежність, сприяє розвитку емоційної прив'язаності до рідної землі та традицій.

Доведено, що народні рухливі ігри виступають ефективним педагогічним інструментом для виховання патріотичних почуттів у дітей. Вони сприяють розвитку не лише фізичних якостей, а й емоційної сфери, через інтеграцію національних традицій, символіки, пісень, танців у процес гри. Ігри, що використовуються в дошкільній освіті, допомагають дітям глибше пізнавати культуру та цінності свого народу, розвивають комунікативні й соціальні навички.

2. Теоретично обґрунтовано та розроблено програму виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку є важливим етапом формування особистості, який забезпечує емоційно-ціннісний зв'язок із рідним краєм, його культурою, історією та традиціями. Народні рухливі ігри, як частина української культурної спадщини, слугують ефективним інструментом у цьому процесі.

Програма виховання, розроблена на основі народних рухливих ігор, ґрунтується на інтеграції культурних, педагогічних та психологічних аспектів, що забезпечують гармонійний розвиток особистості дитини.

3. Експериментально перевірено ефективність використання народних рухливих ігор у процесі виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Результати експериментальної роботи підтвердили, що народні рухливі ігри є ефективним засобом виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Проведене дослідження включало кілька етапів і дозволило оцінити, як саме народні ігри впливають на формування у дітей національної самосвідомості та емоційного зв'язку з рідною культурою.

Експериментальна робота підтвердила, що використання народних рухливих ігор є ефективним засобом виховання початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Найбільше покращення спостерігалось в емоційному та когнітивному аспектах, що підкреслює значущість систематичної роботи з дітьми.

4. Запропоновано рекомендації для педагогів та батьків щодо використання народних рухливих ігор у вихованні початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Використання народних рухливих ігор у вихованні дітей старшого дошкільного віку є важливим педагогічним інструментом для формування початкових патріотичних почуттів. Ігри не тільки розвивають фізичну активність, а й допомагають дитині зрозуміти цінність своєї культури, історії та традицій. Доведено, що для досягнення цієї мети необхідна спільна робота педагогів і батьків, яка базується на конкретних запропонованих рекомендаціях.

Таким чином, виконання завдань дослідження підтвердило ефективність народних рухливих ігор як засобу формування початкових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Впровадження розробленої програми в практичну діяльність вихователів дозволяє успішно

поєднувати фізичний, емоційний та соціальний розвиток дітей, сприяючи формуванню національної свідомості та любові до своєї культури і країни.

У цілому, народні рухливі ігри є не лише важливим педагогічним інструментом, але й важливою частиною виховання дітей, сприяючи розвитку патріотичних почуттів та національної свідомості. Подальші дослідження в цій області допоможуть поглибити наше розуміння їхнього потенціалу та знайти нові ефективні методи застосування в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Н.В. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні дошкільників / Н.В. Андрощук. Київ : Книга, 2000. 168 с.
2. Бабій І. Моральне виховання дошкільника засобами педагогіки. *Збірник наукових праць*. Ч. 2. Умань, 2009. С. 8–15.
3. Базовий компонент дошкільної освіти України (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: Науковий керівник: Піроженко Т.О., доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; Авторська група: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С.. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : *підручник*. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
5. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку : становлення фахівця в умовах навчання : *монографія*. Київ: Світич, 2006. 304 с.
6. Беленька Г.В. Загальні підходи до формування професійної компетентності у фахівців спеціальності «Дошкільне виховання» в умовах ступеневої системи освіти. Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. К. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. С. 67–70.
7. Біла І.М. Актуальні проблеми гри дошкільника : навч.-метод. комплекс. Кам'янець-Подільський, 2008. 48 с.
8. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль «Мандрівець», 2017. 256 с.
9. Бойко В.М. Патріотичне виховання в дошкільних навчальних закладах: теорія та практика. Київ: Логос, 2018. 216 с.

10. Ващенко О.М. Народні рухливі ігри як засіб виховання патріотизму в дошкільників. Харків: Обрії, 2019. 182 с.
11. Вільчковський Е.С. Рухливі ігри в дитячому садк. Київ : Знання, 2001. 120 с.
12. Гра дошкільника : теорія і практика. Дайджест 5 / Упор. Г.І. Григоренко. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС», 2007. 196 с.
13. Гузь О.С. Психолого-педагогічні аспекти розвитку патріотизму у дітей старшого дошкільного віку. Київ: Педагогічна думка, 2020. 154 с.
14. Іванова Н.В. Методика виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку. Житомир: Полісся, 2017. 178 с.
15. Кононко М.І. Методи і прийоми народного виховання в дошкільних закладах. Львів: Світ, 2018. 210 с.
16. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затверджена наказом МОН України №1038 від 29.07.2019 р.
17. Матвієнко С.І., Заплішний І.І. Українські народні рухливі ігри у дошкільному навчальному закладі : *навч .посіб.* Вид. 3-тє, перероблене й доповнене. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 152 с.
18. Мудрик С.Б. Вплив народних рухливих ігор на розвиток фізичних якостей дітей дошкільного віку. *Педагогіка*. 1999. № 6. С. 19–24.
19. Народні ігри України: Теоретико-методичні засади для педагогів і вихователів / за ред. В.С. Петриченка. Київ: Освіта, 2015. 255 с.
20. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : *навч.-метод. посіб.* / за ред. Г.С. Тарасенко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
21. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / 2-ге вид., зі зм. та доп. / авт.-упор. А. П. Бурова. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
22. Педагогічна енциклопедія. Т.4. *Патріотизм у педагогічній практиці: теоретичні засади* / ред. А.М. Чухно. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2019. С. 295-302.

23. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : *підручник*. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
24. Програми розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
25. Пукас І.Л. Основи саморозвитку професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти : *монографія*. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 134 с.
26. Розвиток патріотичних почуттів у дошкільників через національні рухливі ігри: *Методичний посібник* / за ред. Л.М. Лозової. Чернівці: Букрекс, 2021. 143 с.
27. Сухомлинський В.О. Педагогіка патріотичного виховання. Київ: Вища школа, 2016. 398 с.
28. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: у 5-ти т. Т. 3. Київ: Рад. школа, 1977. 670 с.
29. Тарасенко І.М. Роль народних ігор у формуванні морально-патріотичних цінностей у дітей. Одеса: ОНУ, 2017. 198 с.
30. Шевченко В.В. Інноваційні технології в педагогічній діяльності: народні ігри в патріотичному вихованні. Дніпро: Інтерсервіс, 2019. 176 с.
31. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
32. Яценко Н.С. Зміст і методи патріотичного виховання в дошкільних закладах. Харків: Освітній простір, 2018. 210 с.